

Fylkesmannen i Telemark
Miljøvernavdelingen
v/ Trond Eirik Silsand
Postboks 2603
3702 Skien

Uttalelse om slåttemyr i Nissedal, Telemark

Vi viser til henvendelse til NTNU Vitenskapsmuseet, Seksjon for naturhistorie (SN) fra Fylkesmannen i Telemark (FM) av 26.8. 2014, der FM ber om en ekstern vurdering av et område med mulige slåttemyrer i Nissedal. Det aktuelle området ligger nær Solberg i Støyldalen vest for Nisser, og er inventert av Faun Naturforvaltning AS i forbindelse med planlagt kraftutbygging av Håtveitåi (Libjå & Roer 2013). Rørgata til det planlagte kraftverket er tenkt lagt gjennom området med mulig slåttemyr.

SN ble kontaktet om saken første gang 24.6. 2014 gjennom e-post fra FM, og med et vedlegg som beskriver blant annet myrene i Solbergområdet (utarbeidet av Gunnar Fjone). Vi gjengir her vårt svar på denne henvendelsen (svar i e-post 24.6. 2014):

«Bildene med gamle buer viser at det er tale om slåttemyr, men det er (...) vanskelig å si noe om verdien på disse. Det vil kreve undersøkelser i felt. På et av bildene er det mye orkidéer, det er antakelig skogmarihand (kanskje engmarihand?), en art som gjerne kan finnes i myrkantvegetasjon (og den er relativt vanlig på slåttemyr). Er dette fra den lågtliggende lokaliteten? Skogmarihand kan vokse relativt høgt over havet. Ellers kan vi av bildene se myrer fra Solbergområdet som er i begynnende gjengroing, men som fortsatt er åpne og rimelig intakte. De beskrives som fattige, bildene antyder det samme, og berggrunnen er også fattig i området. Det tyder på at det er fattig og intermediær slåttemyr her, men dette må undersøkes i felt for å slå fast.

Forvaltningen av slike myrer er ikke vårt bord, men generelt kan vi si at myrer ikke tåler større tekniske inngrep slik som vil være tilfelle ved graving av ei rørgate. Erfaringsmessig kan gamle slåttemyrer bestå i lang tid sjøl uten slått, men når det graves, grøftes eller gjøres andre inngrep utløser det gjerne en rask gjengroing slik at myrene i løpet av et par tiår fullstendig endrer karakter.»

Sommeren 2014 ble det utført supplerende kartlegging av slåttemyrene i området, også denne gang ved Faun Naturforvaltning AS (Kiland 2014). Konklusjonen fra denne kartleggingen er at det ikke er grunnlag for å skille ut noen områder som naturtype slåtte- og beitemyr i influensområdet til Støyldalen kraftverk.

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon
7491 Trondheim	E-post: post@vm.ntnu.no	Erling Skakkes gate 47 Trondheim	+ 47 73 59 21 45
Årets museum i Norge 2010 http://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet			Telefaks + 47 73 59 22 49
			Tlf: + 47

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandleren ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

Slåttemyr

DN-håndbok 13 er for tiden under revisjon, inkludert faktaarkene for naturtyper som skal brukes ved naturtypekartlegging. Vi gjengir her utdrag (inkludert definisjon og verdisetting) fra det nye faktaarket for slåttemyr som vil bli brukt ved naturtypekartlegging fra og med 2014 (Øien, Lyngstad & Moen in prep.; en tidlig versjon av faktaarket er trykt som vedlegg i Lyngstad et al. (2013)):

«Slåttemyr er områder med fuktighetskrevende vegetasjon som danner/har dannet torv, og som er preget av langvarig høsting gjennom slått. Etter opphør av slått vil arealet fortsatt regnes som slåttemyr så lenge myra er preget av de økologiske prosesser som skyldes tidligere slått. Ei slåttemyr i gjengroing vil da regnes som slåttemyr så lenge gjengroinga skyldes opphør av slått og ikke andre naturlige prosesser (eks. forsumping, torvakkumulasjon). Viktige karakteristikk er:

- Overflate og vegetasjonsstruktur:
  - jevn overflate
  - relativt jevn fordeling av arter
  - svake eller manglende myrstrukturer (varierer med myr(massiv)type)
  - busker på forhøyninger som øker typisk ut mot kantene på en måte som indikerer gjengroing.
- Velutvikla botnsjikt, spesielt på rike fastmattemyrer, dominert av teppedannende moser.
- Arter som tåler godt slått (slåtteinndikatorer) er vanlige eller forekommer i større mengder.

I tillegg vil forekomst av kulturspor som for eksempel høyløe/høybu, slåttebu, stakkstang eller hafell, eller annen historisk dokumentasjon, være til hjelp for å avgrense et område som har vært brukt til slått.

Ut fra denne definisjonen så slutter ei myr å være slåttemyr når det ikke lenger er registrerbart at myra har vært brukt til slåttemyr. Ei myr slutter også å være slåttemyr når andre bruksmåter eller inngrep har større innvirkning på de økologiske prosessene enn den tidligere slåtten (nedbygging, drenering, beiting, m.m.). Naturtypen inkluderer også myr som er preget av beiting. Bruken av myr til beiting har vært begrenset, og hovedsakelig knyttet til fastmatter og myrkanter med tynn torv. Svært ofte inngår beitemyr som en mindre del av et større beitelandskap. (...)

Slåttemyr er en av fem utvalgte naturtyper med egen forskrift i naturmangfoldloven. Dette innebærer blant annet at det skal tas særlig hensyn til lokaliteter som er klassifisert som svært viktig (A) eller viktig (B) etter DN-Håndbok 13 ved tiltak som kan «endre karakteren eller omfanget av en forekomst». (...) Slåttemyr er også vurdert som truet i Norsk rødliste for naturtyper 2011 (Moen & Øien 2011). Der deles typen i to naturtyper etter NiN 1.0 (Halvorsen et al. 2009), slåttemyrkant og slåttemyrflate, og er karakterisert som henholdsvis kritisk truet (CR) og sterkt truet (EN) i rødlista. (...)

De største truslene mot slåttemyr er opphør av bruk med påfølgende gjengroing (...). I tillegg til opphør av slått, er den største trusselen mot slåttemyrene endringer i hydrologien som følge av grøfting til vegbygging, eller etablering av annen infrastruktur (f.eks. vindkraftanlegg), og nedbygging til boligformål, industri, vasskraftutbygging, etc. Tidligere gjorde også torvstikking og grøfting for nydyrking eller skogreising betydelige inngrep i myrarealene i Norge (se blant annet Moen et al. 2011 for oversikt). (...)

I dag har det de fleste steder i Norge gått mange tiår siden slåtten opphørte, og gjengroingen er kommet langt mange steder, spesielt i lågereliggende strøk (nedre del av mellomboreal vegetasjonssone og lågere). I disse områdene har dessuten mange slåttemyrer allerede gått tapt gjennom nydyrking og nedbygging. I høgereliggende strøk (øvre del av mellomboreal sone og oppover) er det fremdeles store arealer med åpne slåttemyrer. Dette gjelder spesielt i deler av landet med mye myr, som Midt-Norge, indre del av Hedmark, øvre del av Agder og deler av Nord-Norge.

Verdisetting

Slåttemyr er en sterkt trua naturtype (se over) og alle lokaliteter som tilfredsstillter definisjonen av slåttemyr har derfor minst lokal verdi. Alle artsrike lokaliteter som er i hevd, eller som bærer tydelig preg av langvarig hevd, bør gis høy verdi. I tillegg til hevd og artsmangfold, tillegges størrelse, sjeldenhet (lokalt) og om lokaliteten inngår i et helhetlig kulturlandskap en viss vekt i verdivurderingen. (...)

Konklusjon

A – svært viktig.

- Alle lokaliteter som holdes i hevd som slåttemyr eller beitemyr eller bærer tydelig preg av langvarig hevd og som enten har høgt artsmangfold eller inngår i et helhetlig kulturlandskap.
- Andre lokaliteter som holdes i hevd som slåttemyr eller beitemyr eller bærer tydelig preg av langvarig hevd og som er > 50 daa store og forekommer i områder med lite slåttemyr

B – viktig.

Lokaliteter > 50 daa store som ikke lenger holdes i hevd som slåttemyr men som bærer tydelig preg av langvarig hevd eller holdes i hevd som beitemyr og som har middels til lågt artsmangfold.

C – lokalt viktig.

Andre lokaliteter som tilfredsstillter definisjonen på slåttemyr.»

Slåttemyr i Telemark

SN gjennomførte i perioden 2011-13 et prosjekt («Kunnskap om myr») der et av delmålene var å gi en oversikt over slåttemyrlokaliteter i Sør-Norge (Lyngstad et al. 2013). For Telemark angir vi 8 slåttemyrlokaliteter (inkludert 4 lokaliteter i Seljord kartlagt av SN i 2013), men fylket må anses som dårlig kartlagt.

Naturforholdene i store deler av Telemark har mye til felles med Agderfylkene, og vi antar at bruken av utmarka har store fellestrekk. Agderfylkene regnes som fylker der det var mye utmarksslått, og særlig Aust-Agder har en god del kjente slåttemyrlokaliteter. Historiske kilder viser også at det var høsta mye i utmarka (se kilder i Lyngstad et al. 2013, Kiland 2014). Gjennom myrundersøkelsene på 1970- og 80-tallet (Flatberg 1971, Moen & Pedersen 1981) ble det dokumentert at myrvegetasjonen i Agder og Telemark er mest fattig (låg pH), dette skyldes den jamnt over fattige («sure») berggrunnen. Store areal fattigmyr har vært i bruk som slåttemyr, og Moen & Pedersen (1981) skriver (om Agderfylkene): «Myrslått har pågått over store deler av landsdelen til etter 1940, og viktigste slåtteareal har oftest vært fastmatte av fattigmyr.» Vi mener dette er dekkende også for Telemark, i det minste de vestlige delene av fylket.

Vurdering av myrene i Solbergområdet, Nissedal

Som vi skrev i vår e-post 24.6. 2014 viser bilder av buer og myrer at dette er et område som har vært aktivt brukt, og der myrene ser ut til å ha vært viktigst. Bruken av området er etter våre begreper godt dokumentert. Størrelsen på området med det aktuelle myrlandskapet er om lag 1 km², nøyaktig størrelse avhenger av hvor mange av myrene som inkluderes, og om fastmark regnes med i arealet eller ikke. Ut fra bildene kan det se ut til at myrene fortsatt har relativt jevn overflate, og de

er mest sannsynlig i begynnende gjengroing. Basert på bilder, ortofoto og kartstudier mener vi det sannsynligvis er bakkemyr og flatmyr som er dominerende på myrkompleksene i området. Berggrunnen i området er fattig, bildene viser i hovedsak fattig myrvegetasjon (så langt vi kan se), og artslistene fra inventeringen i 2014 har mest arter som er vanlige på fattigmyr. Trådstarr og bukkeblad (*Carex lasiocarpa*, *Menyanthes trifoliata*) indikerer ofte intermediære forhold, men kan forekomme på fattigmyr (Fremstad 1997). For å avgjøre sikkert hvilke vegetasjonstyper som forekommer må det undersøkes mer inngående, blant annet bør mosefloraen dokumenteres bedre. Videre mener vi at en større del av myrområdet bør undersøkes for å få bedre oversikt over vegetasjonen, og ikke minst myrkompleksets hydrologi. Inventeringsrapporten (Kiland 2014) gir inntrykk av at kun den delen som blir direkte berørt av rørgata ble undersøkt i 2014. Det planlagte inngrepet vil trolig gi endra dreneringsforhold og indirekte berøre store deler av myrområdene som ligger nedenfor rørgatetraséen i øst og nordøst. Hvis det f.eks. graves slik at siget fra en kilde blokkeres eller endres, vil det påvirke myra nedenfor. På bakkemyr er det et generelt trekk at inngrep langt oppe på myra er mer ødeleggende enn inngrep langt nede, bl.a. fordi inngrep lenger nede påvirker hydrologien på en mindre andel av myra.

Kiland (2014) angir at området ligger i nordboreal vegetasjonssone og klart oseanisk vegetasjonsseksjon. Vi er enige i at dette er klart oseanisk seksjon, men mener området ligger i mellomboreal vegetasjonssone. Kvitmyrak (*Rhynchospora alba*) er funnet i området, og denne forekommer ikke i nordboreal sone. Videre; mellomboreal sone går til om lag 700 moh. i midtre Telemark (Moen 1998). Storparten av arealet i Solbergområdet ligger fra drygt 500 moh. ned til 450 moh.

Kiland (2014) viser til en kilde som sier at det var vanlig å slå myrene hvert tredje år. Dette virker rimelig, og er i tråd med det vi vet om den tradisjonelle myrslåtten; det vanlige var slått annethvert år på de beste myrene, og med lengre intervall på myrene med lågere produksjon. Ved skjøtsel av slåttemyr anbefaler vi vanligvis slått hvert tredje år (intensiv skjøtsel) eller hvert femte til tiende år (ekstensiv skjøtsel), avhengig av målet med skjøtselen og myrenes produksjon. Skjøtselsintervaller, produksjon m.m. er godt studert i Sølendet naturreservat, se f.eks. Øien & Moen (2006).

Slåttemyrene i Solbergområdet mener vi kan sees som (antakelig) gode representanter for en vanlig type slåttemyr i Telemark. Ut fra de opplysningene vi har tilgjengelig vurderer vi i tillegg dette som slåttemyrer som faller inn under definisjonen i naturtypekartleggingen, og følgelig bør de beskrives og registreres i Naturbase. Hvilken verdi området skal gis kan vi ikke si så mye om, til det er undersøkelsene og opplysningene ikke omfattende nok, men både verdi C (lokalt viktig) eller verdi B (viktig) kan være riktig.

Med hilsen

Anders Lyngstad
Forsker

Dag-Inge Øien
overingeniør

Torkild Bakken
seksjonsleder

Litteratur

- Flatberg, K.I. 1971. Myrundersøkelser i fylkene Vestfold, Buskerud, Telemark og Oppland sommeren 1970. Rapport i forbindelse med Naturvernrådets landsplan for myrreservater og IBP-CT-Telmas myrundersøkelser i Norge. – K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Trondheim. 62 s., 66 pl. (rapp. utenom serie).
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. – NINA Temahefte 12: 1-279.
- Halvorsen, R., Andersen, T., Blom, H.H., Elvebakk, A., Elven, R., Erikstad, L., Gaarder, G., Moen, A., Mortensen, P.B., Norderhaug, A., Nygaard, K., Thorsnes, T. & Ødegaard, F. 2009. Naturtyper i Norge (NiN) versjon 1.0.0. – www.artsdatabanken.no (2009 09 30).
- Kiland, H. 2014. Slåttemyr i Støyldalen, Nissedal kommune. – Faun notat 2014-4: 1-5.
- Libjå, L.E. & Roer, O. 2013. Klovefossen og Støyldalen Kraftverk. Virkninger på biologisk mangfold. Revidert september 2013. – Faun rapport 2008-045: 1-25.
- Lyngstad, A., Øien, D.-I., Vold, E.M. & Moen, A. 2013. Slåttemyrlokalteter i Sør-Norge. A. Prioritering av lokaliteter for skjøtsel og overvåking. B. Kartlegging av slåttemyr på Østlandet 2012-13. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2013-8: 1-96.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. – Statens kartverk, Hønefoss.
- Moen, A., Lyngstad, A. & Øien, D.-I. 2011. Kunnskapsstatus og innspill til faggrunnlag for oseanisk nedbørmyr som utvalgt naturtype. – NTNU Vitensk.mus. Rapp. bot. Ser. 2011-7: 1-72.
- Moen, A. & Pedersen, A. 1981. Myrundersøkelser i Agder-fylkene og Rogaland i forbindelse med den norske myrreservatplanen. – K. Norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. Ser. 1981-7: 1-252.
- Moen, A. & Øien, D.-I. 2011. Våtmark. – s. 75-79 i: Lindgaard, A. & Henriksen, S. (red.) Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Øien, D.-I., Lyngstad, A. & Moen, A. in prep. Slåttemyr. Utkast til faktaark for naturtyper. Unpubl.
- Øien, D.-I. & Moen, A. 2006. Slått og beite i utmark – effekter på plantelivet. Erfaringer fra 30 år med skjøtsel og forskning i Sølandet naturreservat, Røros. – NTNU Vitensk.mus. Rapp. bot. Ser. 2006-5: 1-57.